

TEKIJÄT:

VANTAAN

SANATAIDKOULU:

INARI MYKKÄNEN,

SAARA LAAKSO,

TIINA ÄHLGREN

HELMET-KIRJASTOT:

KATARIINA ERVASTI,

HELMINNA HAKALA,

PIRKKO ILMANEN,

MARJUT LAHTELA,

ANNU PELTONIEMI

KUVAT:

INARI MYKKÄNEN,

SAARA LAAKSO,

HELMINNA HAKALA

TAITTO:

ANNA RAUTIAINEN

ERITYISESTI SINUN

KIRJAVINKKAUSTA JA SANATAITEEN MENETELMIÄ

SISÄLLYS

1	Erilainen katse kirjoittamiseen.....	2
2	Hankkeen rakenne	3
2.1	Vinkkarin, opettajan ja sanataideohjaajan ensimmäinen tapaaminen	3
2.2	Kirjavinkkaus	4
2.3	Sanataidepajat	8
2.4	Keskustelu kirjoista	8
2.5	Lyhyitä tehtäviä/keskustelunavauksia sanataidetyöpajojen alkuun tai loppuun	9
2.6	Päätehtäviä	11

LIITTEET

ESPOO
ESBO

1 ERILAINEN KATSE KIRJOITAMISEEN

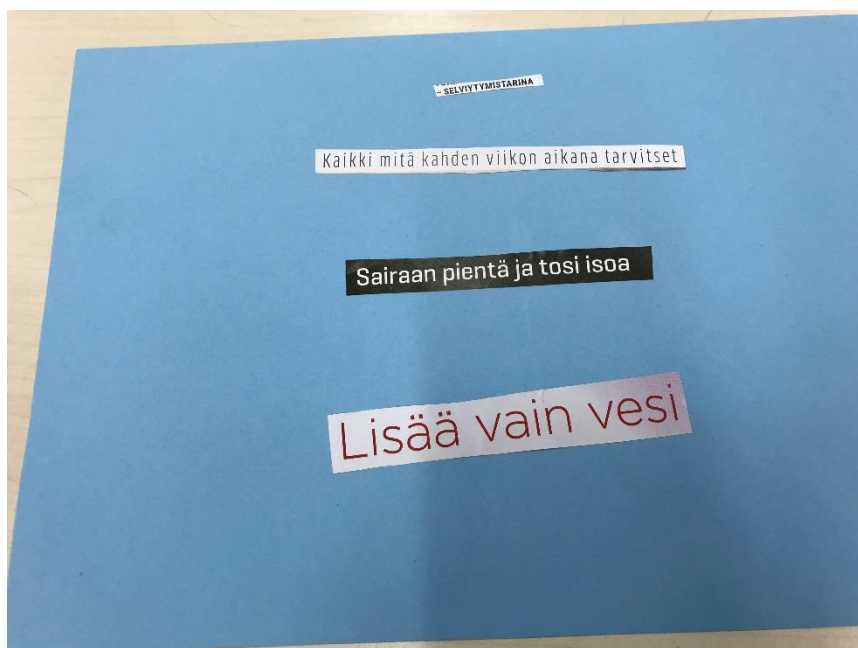

Eryteisesti sinun -hanke syntyi halusta tuoda kirjallisuus ja sanataide osaksi erityisluokkien arkea. Luki- ja oppimisvaikeuksien ei tarvitse olla este elämykselliselle kirjallisuuden kokemiselle – päinvastoin. Kirja on mahdollisuus kohdata joku toinen, jolla ei ole aina helppoa, kirja on mahdollisuus samaistua johonkuhun, joka on ehkä kokenut jotain samaa kuin itse. Kirja on myös mahdollisuus kurkistaa maailmaan, joka on itselle täysin vieras ja kiehtova.

Sanataideopetuksessa kirjallisuuteen tutustuminen on ponnahduslauta omaan kirjoittamiseen. Kun kiersimme kanssa eri koulujen erityisluokilla, kohtasimme oppilaita, joista monille kirjallisuus ja kirjoittaminen olivat tuttuja vain koulusuoritusten muodossa.

Miten hanke sitten onnistui herättämään oppilaiden aidon kiinnostuksen? Yksi ahaa-elämys oppilaiden silmissä toistui kaikilla erityisluokilla: vapaus. Kirjoittaminen on vapautta luoda juuri sellainen uusi teksti kuin itse haluaa. Sama vapaus liittyy myös kirjallisuudesta keskusteluun. Luetuista kirjoista keskustelun ei tarvitse olla faktojen tenttausta vaan mahdollisuutta jakaa rehellinen kokemus lukemisen herättämistä tunteista, ilosta ja ärtymyksestä, jännityksestä ja tylsyydestä.

Tämä pedagoginen opas esittelee menetelmiä kirjallisuuden käsittelyyn erityisluokilla luokkasteilla 4–6. Se antaa välineitä siihen, millaisilla tavoilla kirjoittamisen ja lukemisen opetukseen voi löytää erilaisen katseen – vapaan, luovan ja innostavan.

Kuva 1, Cut up/Tiina Åhlgren

2 HANKKEEN RAKENNE

Erityisesi sinun -hankkeen tavoitteena oli innostaa lukemaan ja tarjota uusia elämyksellisiä keinoja lukuinnon ja lukutaidon edistämiseen. Hanke toteutettiin 4.-6.-luokka-asteen erityisen tuen oppilaille Vantaalla ja Espoossa lukuvuonna 2018–2019. Kirjavinkkari ja sanataideohjaaja kohtasivat luokan kolme kertaa à 90 minuutin pituisina opetuskertoina. Ennen kohtaamisia kirjavinkkari ja sanataideohjaaja tapasivat luokan opettajan.

2.1 VINKKARIN, OPETTAJAN JA SANATAIDEOHJAAJAN ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN

Ennen työpajoja opettaja, vinkkari ja sanataideohjaaja keskustelevat oppilasryhmälle sopivista teoksista, menetelmistä ja aikataulusta. Työpajakertojen aikataulu ja mitta räätälöidään ryhmän lukujärjestykseen ja lukemisen tahtiin sopiviksi. Aikataulua pohdittaessa kannattaa keskustella myös siitä, miten oppilaiden lukemista voisi käytännössä tukea. Voiko opettaja viestiä hankkeesta koteihin tai mahtuisiko yksi lukuhetki kouluviikkoon? Jo ensimmäisessä tapaamisessa kannattaa tuoda esiin opettajalle, että oppilaan ei tarvitse muistaa kirjan kaikkia tapahtumia vaan lähtökohtana on kirjan herättämät tunteet ja lukukokemukset. Haluamme tuodaan esiin, että kirjoja lukemalla tutustuu sekä toisiin että itseensä, lukeminen auttaa avaamaan uusia näkökulmia maailmaan.

Pohdittavaksi tapaamiseen:

- Mistä oppilaat puhuvat tai kertovat, mikä heitä kiinnostaa koulun ulkopuolella?
- Millainen lukemisen tausta oppilailla on?
- Mitä luokassa on luettu?
  - Miten kirjoja on käsitelty luokassa?
  - Onko oppilaille luettu ääneen, ovatko he lukeneet itsenäisesti kotona tai koulutunneilla? Mikä lukemisen muoto on ollut toimiva?
- Millaisia erityisiä tarpeita oppilailla on ja miten niitä huomioidaan luokan arjessa?
- Millaiset harjoitukset tai opetusmenetelmät toimivat tälle luokalle?
- Onko jotakin aiheita, materiaaleja tai tehtävätyyppejä, joita opettaja suosittelee välttämään?
- Miten teosten lukemista voisi tukea ennen työpajoja ja tapaamisten välillä?

2.2 KIRJAVINKKAUS

Hankkeessa oli mukana useita kirjavinkkareita Espoon ja Vantaan kaupunginkirjastosta, alle on kokeuksensa kirjannut Heliminna Hakala Espoon kaupunginkirjastosta. Oppaan liitteenä on lisää kokeuksia kirjavinkkauksista ja vinkkareiden kirjalistoja (Liitteet 1-3).

Nöykkiön kirjastossa oli Erityisesti sinun -kirjavinkkaus kahdeksan oppilaan erityisryhmälle 4.3.2019. Erityisryhmän mukana oli sijainen sekä pari kouluavustajaa.

Kirjojen valinnasta

Opettajan, sanataideohjaajan ja kirjavinkkarin palaverissa oli jo etukäteen kartoitettu oppilaiden lukutaitoa ja -intoa sekä millaista kirjallisuutta, kuinka usein ja minkä verran oppilaat lukevat. Osa oppilaista lukee paljon, myös paksuja kirjoja ja mieluusti myös esimerkiksi fantasiaa. Muutama oppilas taas luki itsekseen hyvin vähän. Koulussa opettaja lukee luokalle ääneen päivittäin, oppilaat ovat tottuneet siihen ja pitävät siitä.

Ajattelin, että olisi hyvä ottaa vinkkaukseen tarjolle monta erilaista kirjaa, joista sitten oppilaat saavat itse valita vinkattavat. Tarkistin etukäteen opettajalta, että näin on hänen mielestään hyvä. Helpommasta ja ohuemmasta päästä valitsin mukaan mm. selkokirjan, kuvakirjan, runokirjan, lyhyitä tarinoita sisältävän kirjan sekä vuorovaikutteisen mysteerikirjan. Enemmän pitkäjänteisyyttä vaativina kirjoina mukana oli sekä lyhyitä että paksuja romaaneja ja genreinä myös fantasiaa ja sci-fiä.

Vinkkauksen kulku

Aloitettiin esittäytymiskierroksella. Tämän jälkeen myös kirjat saivat esittäytyä. Tämä tapahtui näin: olin etukäteen peittänyt paperisuikaleilla kirjojen kansista nimet sekä joidenkin kirjojen kohdalla osittain myös kansikuvat. Oppilaat saivat tehtäväkseen arvella, mitä kirjaa kulloinkin kuvailin. Sanoin esimerkiksi ”Kirja, jossa matkustetaan Intiaan” ja aika nopeasti oppilaat hoksasivat, että tarkoitin kirjaa, jonka kannessa näkyy turbaani. Heikkonäköiselle oppilaalle muut oppilaat vuorotellen kuvailivat paperisuikaleiden alta esille paljastunutta kantta. Kirjojen kansikuvat ja nimet sekä niiden kautta heränneet kysymykset, joihin vastailin, tuntuivat jo tässä vaiheessa hyvin johdattelevan kunkin kirjan teemaan.

Tämän jälkeen jokainen oppilas sai kaksi kirjanmerkkiä laitettaviksi niiden kirjojen päälle, joita toivoi vinkattaviksi. Vinkkasin sitten kirjanmerkkejä saaneet kirjat. Oppilaat keskittyivät kuuntelemaan ja selvästikin nauttivat lukunäytteistä. ”Lue vielä lisää” pyydettiin useaan kertaan.

Aika nopeasti oppilaille tuntui selviävän, minkä kirjan kukin haluaisi luettavakseen. Sanataidepajaa varten lukemistoksi valikoitui 3 x Risteys, 2 x Tapperin kaksoset sotajalalla (keskenään), ja 1 x Laulavat lenkkitosut ja 1 x Kaksoisolennot sekä 1 x Merten gorilla, joka on saatavilla myös Celian kautta Daisy-äänikirjana.

Vinkkauksen jälkeen

Luokan omalle opettajalle, joka ei siis itse päässyt mukaan, laitoin vinkkauksen jälkeen viestiä. Kerroin, että oppilaat saivat valitsemansa kirjat mukaansa, ja yhdelle oppilaalle voi ladata vinkatun kirjan kuunneltavaksi Celiasta.

Vinkkauksen jälkeen kokosin kirjoja kirjaston lastenosaston näyttelypöydälle ja otin niistä kuvan, jonka laitoin kirjaston Instagramiin. Kirjoitin opettajalle, että niin halutessaan, hän voi välittää linkkiä myös oppilaiden vanhemmille.

Kuva 2/Helminna Hakala

Sanataidepajoissa kerrottuja lukukokemuksia

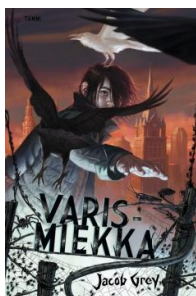
Kaksi oppilasta oli valinnut Tapperin kaksoiset sotajalalla (keskenään), mutta kumpikaan ei sitä kuitenkaan lukenut kokonaan. Toisen mielestä se oli sekava ja hän oli sen sijaan ottanut uudeksi luettavakseen Risto Rappääjän. Toinen oli kiinnostunut Kallioniemen Risteyksestä, josta kaverit olivat kertoneet.

Kolmen oppilaan valitsema Tuula Kallioniemen Risteys osoittautui tämän ryhmän hitti-kirjaksi. Saman kirjailijan Kaksoisolennot lukenut oppilas oli myös pitänyt lukemastaan. Tässä kohden mainittakoon, että huhtikuussa tämä erityisluokka muutaman muun luokan joukossa tapasi kirjaston Houkutus-kirjailijatapahtumassa Tuula Kallioniemen. Oppilaat keskustelivat kirjailijan kanssa Risteyksestä ja antoivat siitä hyvää palautetta hänelle.

Merten gorillaa ei oppilas ollut vielä ehtinyt kuuntelemaan, mutta oli siitä kyllä edelleen innostunut.

Vinkkaukseen varatut kirjat:

Jacob Grey: Varismiekka

”Kolmetoistavuotias orpopoika Kraa elää keskellä Blackstonen kaupunkia, mutta ylhäällä puiston puussa. Hän asuu varisten kanssa ja osaa varisten kieltä. Varikset pelastivat Kraan (oikealta nimeltään Jack), kun hän oli viisivuotias ja Seittimies murhasi hänen vanhempansa. Jo kahdeksan vuotta Kraa on

selvinnyt vaistoimensä ja kekseliäisyytensä avulla, mutta ei ole tiennyt supervoimistaan...” (Helmet)
[Celian kautta lukemisesteisille saatavilla Daisy-äänikirjana](#)

Vuokko Hurme, Kiepaus

”Lenna Anderssen eli elämänsä kahdeksan ensimmäistä vuotta kaupungissa, jonka nimi oli Kardum, maailmassa, joka oli kääntynyt nurin päin. Siellä missä ennen oli taivas, oli nyt maa, ja missä piti olla maata jalkojen alla, olikin vain huikaiseva pudotus tyhjyyteen. Ta-

pahtuma, jota kutsuttiin Kiepaukseksi, oli mullistanut kaiken.” (Helmet)

[Helmetin kautta myös e-kirjana](#)

[Celian kautta lukemisesteisille saatavilla Daisy-äänikirjana](#)

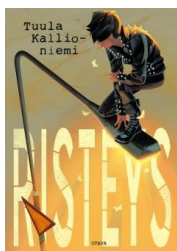
Tuula Kallioniemi: Kaksoisolennot

Kuudesluokkalaisen Stefanin ja kerjäläispoika Mihain osat vaihtuvat mystisesti silmänräpäyksessä. Kotimaastaan Suomeen kerjäläiseksi lähetetty Mihai huomaa hämmästykseen elävänsä yltäkyläistä kuudesluokkalaisen elämää. Hänen kaksoisolennotensa, kouluhuokkansa kinginä paistattelemaan tottunut Stefan puolestaan saa totutella kovaotteiseen kohteeseen kerjäläisten leirissä. (Helmet)

Tuula Kallioniemi: Villi viikko

Ei juoksevaa vettä, ei mikroa, ei pitsaa. Ei kännykkää! Ja joku pitkäkyntinen päänvaivana. Viime hetken asti Viltsu uskoi, että mutsi ja faija pelleilivät mummolaviikosta. Nyt poika oli kuitenkin matkalla hörhön mummonsa luo niskojaan nakkelevan Pinjan ja rehupuntti Kassun kanssa. Kun mummo jättää ykskaks nuoret keskenään talonvahdeiksi, lepolomasta ei ole tietoaakaan... (Helmet)

Tuula Kallioniemi: Risteys

Mitä tapahtuu, kun 13-vuotias kulmakunnan kovi saa kuoleman kynnyksellä mahdollisuuden parantaa tapansa? Mika on tunnetusti aina pahanteossa. Hän ei anna vanhemmilleen anteeksi, että on saanut vasta hiljakkoin sattumalta tietää olevansa adoptoitu. Kun Mika ryssähtää skootterilla pakettiauton kylkeen, hän on kuulevinaan äänen, joka pyytää valitsemaan. Ja Mika valitsee. (Helmet)

Andrus Kivirähk: Koiranne alkaa kohta kukkia

Kaikki on mahdollista. Voikukka rakastuu koirankakkaan, sukat alkavat munia, kissa ryhtyy joulupukiksi... mummo voi ruveta eka-luokkalaiseksi ja jäätelötahra osaa totella vihellystä! (Helmet)

Kirjan lyhyet kertomukset sopivat erinomaisesti äänen luettaviksi.

Roope Lipasti: Viikinkisolmu

Vilja asuu meren äärellä, suojatulla Linnavuorella, aikana, jolloin viikingit vielä kyntivät maailman merialueita. Kylään hyökkäävät viikingit jättävät jälkeensä haavoittuneen pojan, jonka Vilja ja hänen ystävänsä

Pekko pelastavat. Egil on vihollinen, mutta voiko hän silti olla myös ystävä? (Helmet)
Helmetin kautta myös e-kirjana
Celian kautta lukemisesteisille
saatavilla Daisy-äänikirjana

Ilkka Mattila: Neljän rikoksen syksy

Lukija pääsee eläytymään salapoliisin työhön ihan kunnolla. Kirjan päähenkilöt tekevät joidenkin päätelmiä, mutta myös lukijan täytyy olla aktiivinen. "Aidoilta" rikospaikoilta tulee lisäaineistoa juonen rakentamiseen. Lisäaineistoon pääsee käsiksi helposti QR-koodin lukemalla. (Helmet)

Interaktiivinen QR-koodeja hyödyntävä kirja

R.J. Palacio: Ihme

August Pullmanin kasvit ovat pahasti epämuodostuneet. Kotikoulua tähän mennessä käynyt Auggie on nyt aloittamassa viidennen luokan oikeassa koulussa. Se kiehtoo ja pelottaa. Hän on ihan tavallinen nuori epätavallisten kasvojensa takana, mutta saako Auggie uudet koulukaverinsa uskomaan sen? (Helmet)

Celian kautta lukemisesteisille saatavilla Daisy-äänikirjana

Parvela: Kepler 62 Kirja yksi: Kutsu

13-vuotias Ari pitää huolta sairasta veljestään Jonista. He elävät maailmassa, jossa luonnonvarat ovat hupenneet dramaattisesti. Vapaa-aikansa veljekset viettävät uuden Kepler-pelin parissa, joka on kaikkien huulilla, ja pääsevät niiden harvojen joukkoon, jotka ovat pelanneet sen läpi. ...Kyseessä ei ehkä olekaan pelkkä peli, vaan kutsu. Mutta kuka on kutsuja ja minne se heidät vie? Kirja aloittaa kuusiosaisen avaruusseikkailusarjan.

Saatavilla Helmetin kautta myös äänikirjana:
https://haku.helmet.fi/iii/encore/record/C_Rb2224881

Geoff Rodkey: Tapperin kakso-
set sotajalalla (keskenään)

Kaksitoistavuotiaiden kakso-

sten Reesen ja Claudian keskinäiset tölväisyt eskaloituvat sisarusten väliseksi sodaksi, jossa ei keinoja kaihdetä! Claudia päättää sabotoida Reesen nettipelin ja Reese antaa takaisin nolamalla siskonsa somessa. Rungas

kuvitus: mm. kuvakaappauksia tarinaan nivoutuvista pelimaailmoista, kommenttiseinistä, chat-keskusteluista, tekstiviesteistä. (Helmet)

Mimmu Tihinen: Toivottavasti huomenna sataa

Leo on ensimmäistä kertaa elämässään maalla. Hänen äitinsä on vuokrannut siltä kesäksi mökin. Edellisinä kesinä Leo oli joutunut olemaan hoidettavana sairaalassa. Se oli ikävää aikaa. Mutta maalla on melkein yhtä

ikävää. Leon mielestä maalla ei ole mitään tekemistä. ... Eräänä päivänä mökille saapuu naapurin Ella. Hän pyytää Leoa mukaansa pyöräretkelle. (Helmet)

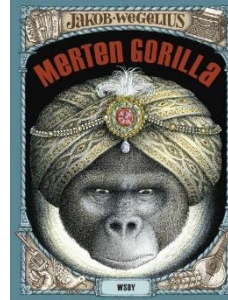
[Selkokirja.](#)

Jessica Townsend: Morriganin koetukset

Morrigan Crow on syntynyt kirottuna. Hänen on määrä kuolla yhdenentoista syntymäpäivänään, mutta merkillinen mies, Jupiter North, kiidättää hänet taianomaiseen kaupunkiin nimeltä Nevermoor. Jupiter on valinnut Morriganin osallistumaan kokeeseen, jossa sadat lapset pyrkivät Nevermooria hallitsevan taikajärjestön jäseniksi. Toisin kuin kilpailijansa, Morrigan ei kuitenkaan löydä itsestään erityisyyttä. Hänen on keksittävä keino läpäistä koe - tai palattava kohtaamaan kohtalonsa. (Helmet) Sopii fantasian ja Harry Potterin ystäville.

Helmetin kautta myös e-kirjana.

Jakob Wegelius: Merten gorilla

Tarina salaisuuksista, ystävydestä, toivosta ja anteeksiannosta. Merten gorillan kertoja on Sally Jones, rahtilaiva Hudson Queenin koneenkäyttäjä - ja gorilla. Kun Sally ja hänen Pomonan, suomalaiskapteeni

Henry Koskela, saavat lasteikinan Portugalissa, heidän laivansa haaksirikkoituu ja kaksikko huomaa joutuneensa mukaan hämääriin salakuljetusbisneksiin. Pian Koskela tuomitaan syyttömänä Alphonse Morro -nimisen miehen murhasta ja koko Lissabon jahtaa "murhamiehen gorillaa". (Helmet)

[Celian kautta lukemisesteisille saatavilla Daisy-äänikirjana](#)

Jukka Itonen: Laulavat lenkkitos-
sut

Punainen ja sininen hihtivät kilpaa. Ja kylläpä otti vedonlyöjiä kaaliin, kun ne saapuivat sulassa sovussa violettiin maaliin. Näin liikkuvaisia runoja saa luettavakseen harvoin. Tällaista maailmaa ei runoissa ole usein kuvattu. Pot-

kitaan palloa, läimitään lätkää, liidellään jäällä ja maalla, uidaan ja skeittaillaan. Mukana on mölkkypäätä, biljardööriä ja sohvaperunaa. Kaviot kopsuvat, tikka lentää ja kura roiskuu. (Helmet)

Tomi Kontio: Koira nimeltään kissa

Entä jos itsenäisyys merkitsee yksinäisyyttä ja yksinäisyys surua? Entä jos ystävästä tulee kodittomalle koti ja osattomalle osa, elämälle tarkoitus ja

suunta? Koira nimeltään kissa kertoo orvosta ja sekarotuisesta koirarukasta, joka sai äidiltään elämänohjeen, että keneenkään ei pidä luottaa. Ja läksiäislahjaksi nimen Kissa. Koska kissat ovat itsenäisiä. (Helmet)

2.3 SANATAIDEPAJAT

Yleisesti sanataidetyöpajoissa on aluksi ja lopuksi lyhyitä ja leikkisiä tehtäviä. Lisäksi on yksi päätehtävä. Aloittavien tehtävien ei tarvitse suoraan liittyä lukemiseen tai teoksiin. Niiden tarkoitus on yhteinen virittäytyminen luovaan toimintaan.

Sanataidepajat voi suunnitella jatkumoksi, jolloin ensimmäisellä kerralla käsitellään esimerkiksi kirjan ensivaikutelmaa ja lukemisen kokemusta. Toinen kerta on syventävä. Silloin päätehtävänä voi olla esimerkiksi suunnitella kirjan maailman pohjalta peli.

Tehtäviä suunnitellessa on oleellista antaa tilaa erilaisille hahmottamisen tavoille ja taitoalueille. Käytännössä tämä tarkoittaa melko lyhyiden ja eri tyyppisten tehtävien ideointia yhden työpajakerran sisälle. Lyhyet ja eri osiin pilkotut tehtävät ovat osoittautuneet hyviksi myös siksi, että kynnys osallistumiseen pysyy matalana. Alkuun vetäytyvä oppilas usein innostuu tulemaan mukaan itselleen sopivan, uuden tehtävänannon myötä. Valmiit esimerkit käsillä olevasta tehtävästä ovat osoittautuneet erittäin tärkeiksi.

Yleisesti työpajoissa ohjaajan tehtävä on tukea oppilaiden yksilöllisiä havaintoja ja tulkintoja kirjoista ja lukemisesta. Ohjaaja voi esimerkiksi kirjata oppilaiden puheita taululle tai vahvistaa niitä ääneen toistamalla. Hän voi kysyä tarkentavia kysymyksiä ja kannustaa yllättäviin tulkintoihin tehtävänannoista.

2.4 KESKUSTELU KIRJOISTA

Oppilailla voi olla heikko käsitys itsestään lukijoina tai huonoja kirjakokemuksia. Onkin kiinnitettävä huomiota siihen, että työpajat eivät näyttäydy tilanteina, joissa testataan, miten hyvin kirja osataan. Lukemista voidaan käsitellä esimerkiksi kokemuksen ja henkilökohtaisten mieltymysten näkökulmasta. Lukeminen on mahdollisuus löytää sekä maailmasta että itsestä uusia puolia.

Kirjoja lukemalla ja kuuntelemalla voi kokea valtavan määrän erilaisia tunteita. Juuri nämä tunne-elämykset kannattaa nostaa keskiöön oppitunnilla. Aluksi on toki syytä kerrata keskustellen, mitä luetuissa (tai kuunnelluissa) kirjoissa suurin piirtein tapahtui ja millainen sisältö oli. Keskustelun voi ohjata pian siihen, minkälaisia tunteita kirjojen sisältö oppilaissa herätti. Myös kielteisten kokemusten jakaminen on hyvä sallia – oppilasta voi pyytää perustelemaan, miksei pitänyt kirjasta.

2.5 LYHYITÄ TEHTÄVIÄ/KESKUSTELUNAVAUKSIA SANATAIDETYÖPAJOJEN ALKUUN TAI LOPPUUN

Ensimmäisessä tapaamisessa kannattaa korostaa, ettei kesken oleva kirja haittaa työskentelyä. Aiheeseen johdattelevan keskustelun tukena voi käyttää valikoiden esimerkiksi näitä kysymyksiä:

- Mitä kirjoja lainasitte?
- Miltä lukeminen tuntuu?
- Kun valitsit kirjan, millä perusteella teitte valinnan?
- Kuinka moni haluaisi lukea kirjan loppuun asti tai on jo lopussa?
- Mitkä asiat kirjassa tai arjessa häiritsevät lukemista?
- Vastasiko kansikuva sisältöä?

Itse kirjasta käytävään keskusteluun apukysymyksiä

- Miltä väritä kirjan lukeminen tuntui?
- Mitä mieltä olet kirjasta? Piditkö? Ärsyttikö? Miksi?
- Millaisia kirjan henkilöt ovat?
- Piditkö kirjan henkilöistä?
- Miltä sinusta tuntuisi olla kirjan päähenkilön tilanteessa?
- Minkä neuvon haluaisit antaa kirjan henkilöille?

Kansikuvaraati

Ohjaaja kirjoittaa taululle käsiteltävien teosten nimet ja jakaa kullekin oppilaalle kolme numerolappua (1,2,3). Ohjaaja näyttää vuorotellen teosten kannet ja oppilaat antavat niille pisteitä nostamalla pistelapun ylös. Vinkkari laskee pisteet ja ohjaaja kirjaa taululle.

Äänestä paras aloitus

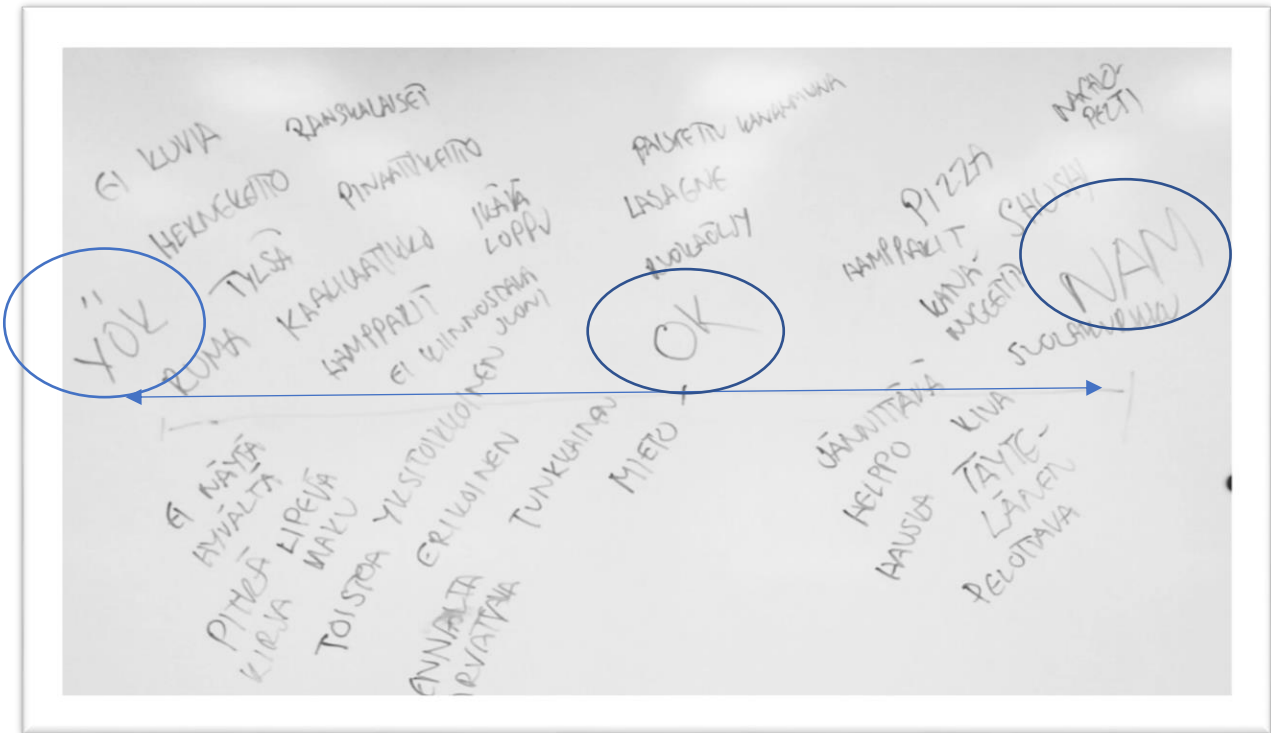
Ohjaaja lukee ääneen vuorotellen kaikkien valittujen teosten ensimmäinen virkkeen ja lapset pisteyttävät kuulemansa aloituksen. Voittajasta luetaan pätkä ääneen.

Arvaa, mistä lause on!

Ohjaaja on ennakkoon tulostanut ja leikannut oppilaiden valitsemista kirjoista lauseita. Oppilaat saavat nostaa vuorotellen lausehatusta/rasiasta lauseen ja lukea sen ääneen. Muut arvuuttelevat, mistä teoksesta lause on.

Makujana

Tehtävän tarkoitus on johdattaa oppilaat henkilökohtaisten makuaistimusten ääreen. Ohjaaja piirtää taululle janan ja kirjoittaa sen toiseen päähän NAM. Kysytään oppilailta, mitä toisessa päässä voisi lukea. (Toiseen päähän kirjataan yleensä HYI/YÖK). Mitä makuja tai ruokia oppilaat sijoittaisivat NAM-puolelle ja mitkä ovat "hyi"? Ohjaaja kirjaa taululle. Keskustelun lopuksi pohditaan mielilymyksiä lukemiseen liittyen. Mitä kirjoja tekee mieli lukea lisää, mitkä jäävät lautaselle ja miksi? Mihin oppilaat sijoittaisivat vitsikirjat, entä kauhukirjallisuuden? Jos kirja on omituinen, onko se nam vai yök?

Kuva 3/Makujana, Saara Laakso

Kuuntele maisemaa ja piirrä/kirjoita

Ohjaaja soittaa itse valitsemaansa äänimaisemaa (Youtubessa esimerkiksi viidakon ääniä 5-10 minuuttia). Oppilaita pyydetään kirjoittamaan paperille kolme asiaa, jotka kuulevat ja kolme asiaa, jotka maisemassa voisi nähdä, jos liikkuisi sen keskellä. Tehtävän voi toteuttaa myös niin, että oppilaita pyydetään piirtämään maisema, jonka kuulevat. Lopuksi käydään läpi, mitä asioita oppilaat erottivat yhdessä kuullusta maisemasta. Tehtävä tuo esiin yksilölliset tavat kuulla ja sanoittaa/kuittaa kuultua. Usein havainnot ovat myös yhtäläisiä ja tehtävä toimii ryhmäyttävänä.

Arvaa, mitä piirrän!

Opettaja piirtää taululle ja oppilaiden tehtävä on arvata, mikä on kyseessä. Voidaan rajata esimerkiksi eläimiin. Eläimistä on helppo myös keskustella (onko joku nähnyt tällaisen luonnossa, minkä ottaisit näistä lemmikiksi...).

2.6 PÄÄTEHTÄVIÄ

Kollaasi teoksen maailmasta

Esitellään lyhyesti kollaasitekniikka. Katsotaan joko ohjaajan tekemää esimerkkikollaasia tai etsitään kuvahaulla netistä esimerkkejä.

Annetaan tehtäväksi leikata ja sommitella lehdistä kuvia ja tekstejä, jotka liittyvät oppilaan mielestä kirjaan. Kollaasitehtävää voi rajata antamalla jonkun seuraavista näkökulmista:

- Etsi lehdistä asioita, jotka kuvaavat teoksen tapahtumapaikkoja/ympäristöä
- Etsi asioita, jotka voisivat kuulua päähenkilölle.
- Etsi kuvia ja sanoja, jotka kuvaavat tekstin tunnelmaa/sävyä – onko se hauska ja lennokas, vai pysähtynyt/surumielinen? Millä väreillä, kuvilla ja sanoilla teoksen tunnelmaa voi ilmentää?

Kuva 4/Kollaasi, Saara Laakso

Suunnitellaan peli

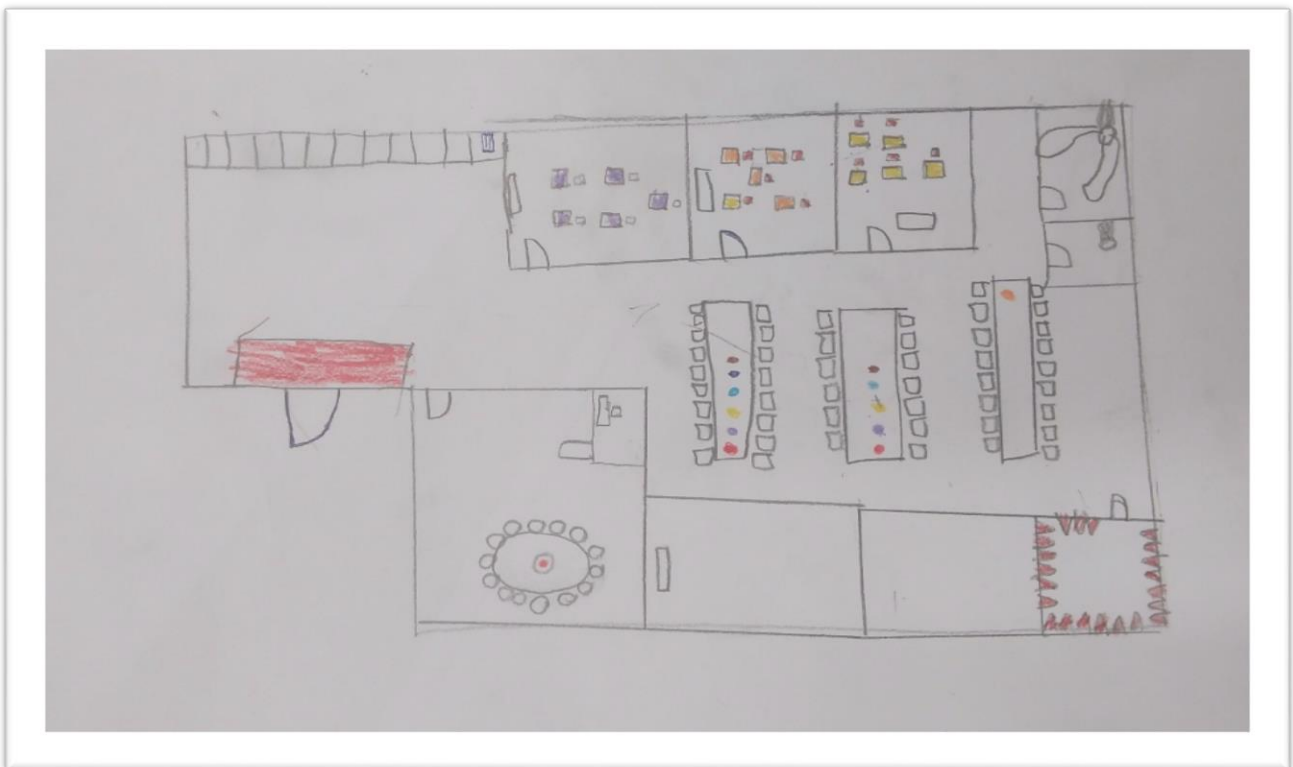
Pelin suunnittelu luokissa on osoittautunut sekä innostavaksi että haastavaksi tehtävänannoksi. Se edellyttää käytännön esimerkkejä, tehtävien pilkkomista ja usein myös henkilökohtaista oppilaan ohjausta.

Pelin työstäminen oppilaiden kanssa voi olla kuitenkin mielekästä, koska se tuo työpajaan mukaan monelle lapselle tutun ja kiinnostavan elementin. Lisäksi se on lähtökohtaisesti monitaiteista ja antaa oppilaalle tilaa valita itselleen kiinnostavan toteutustavan ja näkökulman kirjan käsittelyyn. Peliin voi poimia teoksesta tapahtumapaikan, hahmoja tai juonen/tavoitteet. Liian ankarasti ja tiukasti tehtävää ei kannata rajata. Pääasia on oman kokemuksen jäsentäminen pelin kautta, ei niinkään pelattavuus.

Tehtävää voi lähestyä myös siten, että tavoitteena on että oppilaat kehittelevät lautapelin, jota voidaan myöhemmin luokassa yhdessä pelata. Idea pelattavuudesta tuli luokasta, jonka oppilaat erityisesti toivoivat, että pelejä voisi kokeilla.

Pelitehtävän vaiheet:

1. Annetaan tehtäväksi piirtää kirjan maailmaan liittyvä kartta tai pohjapiirros. Esitellään esimerkki kartasta tai pohjapiirroksesta (myös esimerkiksi Afrikan tähti -pelin kartta). Tämä piirros toimii pelin lähtökohtana. Se on pelin tapahtumapaikka.

Kuva 5/Peli, Saara Laakso

2. Ohjaaja kirjaa taululle tehtävänannon: A) Pohdi, mitä pelaaja tekee. B) Merkitse piirrokseseen, mistä asioista pelaaja voi saada pisteitä C) Merkitse piirrokseseen, mitkä ovat pelissä vältettäviä paikkoja tai vihollisia. Merkitseminen voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että oppilaat hakevat opettajalta eri värisiä tarroja, joita käyttävät symboleina.

3. Oppilaat saavat hakea ohjaajalta massaa ja muovilla peliin liittyvän yksityiskohdan tai pelinappulan. Tämä on usein motivoinut oppilaita saamaan valmiiksi edellisen vaiheen.
4. Kysellään oppilailta pelin sisällöstä sitä mukaa, kun työt etenevät tai valmistuvat. Ohjaaja kulkee pulpettien välissä ja kysyy jokaiselta ”jos olisin nyt pelaaja ja lähtisin tästä, niin mitä tässä huoneessa/oven kohdalla jne. tapahtuisi?” Usein oppilaat keksivät ja innostuvat keksimään pelin toimintalogiikkaa, kun ohjaaja pelaajan roolissa asettuu oppilaan piirrosmaailmaan.

Henkilökortti

Ohjaaja esittelee itse tekemänsä henkilökortin jonkin kirjan henkilöstä. Hän kertoo, miksi on valinnut juuri tietyn värisen pohjan ja mitä sisällä olevat kuvat tarkoittavat. Ohjeistetaan, että tehtävänä on tehdä luetusta kirjasta vastaava.

Vaiheet.

1. Oppilaat valitsevat A4-kokoisista värikartongeista värin, joka heidän mielestään kuvaa luetun teoksen tunnelmaa. Tämä on myös oiva hetki keskustella siitä, mitä tunnelma oikeastaan tarkoittaa ja miten sen voi aistia.
2. Kartonki taitetaan avautuvaksi kortiksi, jonka kanteen ohjeistetaan piirtämään kuva omasta mielestä tärkeästä tai erityisen ärsyttävästä kirjan henkilöstä (kuvan saa piirtää myös valkoiselle paperille ja leikata ja liimata kanteen).
3. Oppilaille jaetaan pieni kirjoitustehtävä, jossa he vastaavat päähenkilön elämää koskeviin kysymyksiin: mitä hän toivoisi joululahjaksi, jos hän olisi koululainen, missä aineissa hän olisi hyvä jne. Kysymykset ja vastaukset leikataan ja liimataan henkilökorttiin.

Oppilaat voivat käsitellä kirjan sisältöä myös täyttämällä monisteen kirjan päähenkilöstä. (Liite 4)

Kirjan jatko-osa

Oppilaille annetaan esimerkiksi A4-paperista taiteltu kirjan kansien mallipohja (kuva5). Kansipaperille piirretään luetun kirjan jatko-osan kansi ja sisäsivuille voi alkaa kirjoittaa jatko-osaa.

Oppilaiden mielikuvitusta voidaan herätellä esittelemällä heille kirjan henkilöihmoilta saapunut viesti. Viesti voi olla avunpyyntö tai arvoitus – mikä tahansa asia tai esine, joka herättää oppilaiden uteliaisuuden.

Erityisesti sinun -hankkeen oppilaille luin ääneen kortin, jossa luki: ”Kuuleeko kukaan savannille, tänne kuuman ja kostean keskelle, vihreiden lehtien peittämälle pensaalle?” Pohdimme yhdessä,

mitä kortti kertoi lähettäjänsä olinpaikasta ja tilanteesta. Oliko kirjan päähenkilö piiloutunut vihreiden lehtien peittämän pensaan alle ja miksi?

Oppilaat saivat käyttää korttia pohjana oman kirjaideansa työstämisessä: he saivat luoda tarinan siitä, mitä tapahtui. Jos oppilaan oma idea lähti täysin eri reiteille kuin kortti, se oli vain hyvä! Sitä on sanataiteen vapaus. Ja mikäli alkuperäinen kirja oli tuntunut oppilaasta ikävyyttävältä, hän sai tehdä itse jatko-osasta paremman, juuri sellaisen teoksen, jonka hän haluaisi lukea. Toinen tehtävävaihtoehto voi olla kirjoittaa, mitä tapahtui ennen kirjan alkua.

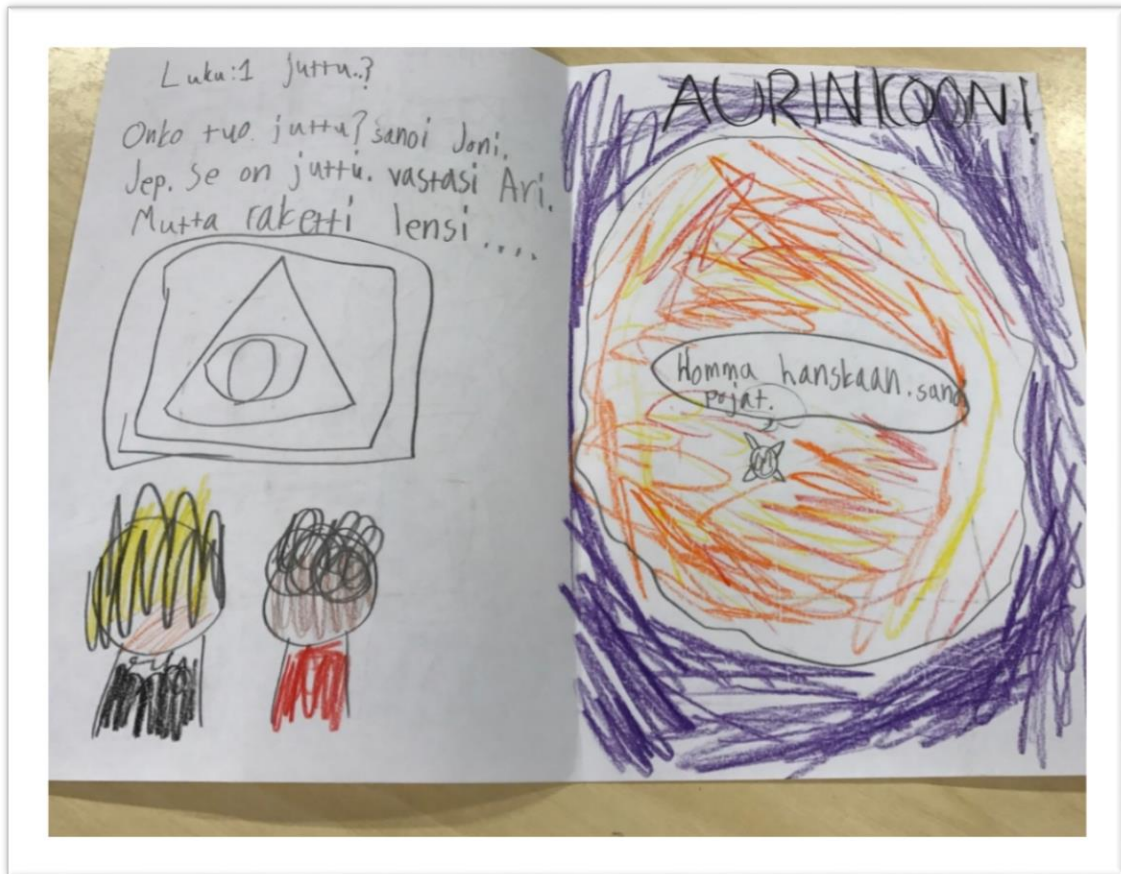

Kuvat 6 ja 7 /Inari Mykkänen

Ohjeita opettajille ja ohjaajille

- Oppilaille kannattaa antaa aikaa ja vapaa järjestys tehtävän toteutukseen: tarinan ideoinnin voi aloittaa kannen piirtämisestä ja sitten siirtyä kirjoittamiseen – tai toisinpäin. Tärkeintä on, että oppilas pääsee alkuun omaan tahtiinsa.
- Auta ja ohjaa, mutta älä tyrmää vauhdikkaita kertomuksia. Luova kirjoittaminen saa olla räväkkää.
- Jos kirjoittaminen on vaikeaa, oppilas voi kertoa suullisesti tarinansa, ja joku muu toimii kirjuriina.

Lopuksi jokainen voi esitellä oman kirjan jatko-osansa luokalle. Kaikki eivät uskalla itse esitellä omia tehtäviään eikä siihen kannata pakottaa. Sen sijaan opettaja voi esitellä muille oppilaan tehtävän ja lukea ääneen tarinan. Jokaiselle tehtävälle annetaan tietenkin aplodit. Tällainen toimintapa todettiin hyväksi Erityisesti sinun -hankkeen sanataidetyöpajoissa. Se kannustaa luovaan toimintaan, antaa onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa kirja- ja kirjoitusmyönteistä toimintakulttuuria.

Kuva 8/Inari Mykkänen

Cut up

Tämän tehtävän voi toteuttaa mitä tahansa valmista sanamateriaalia käyttäen. Tehtävä edesauttaa myönteisen suhteen kehittymistä sanoihin ja kieleen. Siinä myös lukijuus ja tekijyys yhdistyvät. Tarkoitus on valmistaa teksti/runo leikkaa-liimaa-tekniikalla jo olemassa olevasta sanamateriaalista. Ohjaaja tuo työpajaa varten vanhoja lehtiä/valmiiksi irti leikattuja otsikoita kirjekuorissa/monistetuja kirjan sivuja ja jakaa oppilaille. Lisäksi tarvitaan sakset, liimaa ja kartonkia, johon syntyvä teksti liimataan. Opettaja esittelee työvälineet ja itse valmistamansa kollaasiruno-esimerkin. Hän voi myös kertoa, miten työ eteni, mitä hän kokeili ensin ja mihin sitten päättyi. Kannattaa korostaa, ettei tekstistä tarvitse tulla järkevä, se voi olla myös älytön. Tarkoitus on leikkiä sanoilla ja pohtia, miten merkitykset muodostuvat sanojen välille. Oppilaat voivat kokea kielellisen kokeilun riemua vaihdellessaan sanojen tai tekstiosien paikkoja. (ks. esim. sivu 2, kuva 1)

Tapasimme opettajien ja sanataideopettajan kanssa, kuuntelimme heidän toiveitaan, kyselimme lasten harrastuneisuudesta ja lukemisen tasoista. Sen perusteella koottiin räätälöity lista, jossa on jotakin hyvin lukevalle ja paljon enemmistölle eli s2-lapsille ja lukemisen kanssa kamppaileville oppilaille (5-6-luokkalaisia).

Meillä suosituimmiksi nousivat *Hirviökäsikirja*, *Aavehevosen arvoitus*, *Messi* ja *Pako. Pitkä, pitkä matka* ja *Aavehevosen arvoitus* valittiin myös. *Pako*-kirjan lukeneet oppilaat tykkäsivät, että kirja kuulosti paljon pelettavammalta kuin oikeasti oli ja olisivat halunneet hurjemman lopun sille. Tästä olikin hedelmällistä jatkaa sanataidetehtävään: kirjoita jatkotarina. Lapset innostuivat hurjasti! Erään maahanmuuttajataustaisen lapsen oli puolestaan vaikea valita kirjaa, mutta lopulta hän valitsi *Pitkä, pitkä matka* -kuvakirjan ja viimeisessä pajassa hän kertoi minulle vanhemmistaan, jotka tulivat Suomeen sodan jaloista. Pieniä, suuria tarinan palasia tipahteli työskentelyn lopussa myös lasten omasta elämästä, mikä oli suuri aarre itselleni.

Eräs oppilas oli vinkkauksessa tukka otsalla istuva, murjottava, torjuva ja vihamielinen eikä halunnut valita kirjaa. Myöhemmin hän oli valinnut *Hirviökäsikirjan*. Sanataidepajoissa hän pikkuhiljaa avautui ja hiukset lähtivät silmiltä, viimeisessä pajassa hän jo hymyili ja innostuneena esitteli omaa kukkoliskoaan ja kertoi oma-aloitteisesti myös, mistä oli eniten kirjassa pitänyt. Hänen kukkoliskon tarinastaan tuli hieno, pitkä ja monipolvinen. Tämä lämmitti ja liikutti minua sydänjuuria myöten ja oli oikein kiteytymä koko hankkeesta, miten tärkeä tämä Erityisesti sinun -työskentely oli meille kaikille! Lapset tulivat kuulluiksi ja nähdyiksi ja opettajat saivat ammatillista tukea sekä voimaantuivat. ”Lisää tällaista” he hihkuivat joka kerta.

Kirjavinkit

Jännitystä:

Bagge, Tapani: *Aavehevosen arvoitus*

Kaupungin on vallannut aavehevonen, joka rymistelee öiseen aikaan kaupungissa. Miksi se vainoaa Stockmannin tavarataloa eniten, miksi poliisit eivät saa hevosta kiinni? Lasten etsivätoimisto Apassit ratkaisee arvoituksen. Kirjassa eletään vuotta 1910. Suomi kuuluu Venäjän suuriruhtinaskuntaan. Jännitystarinan ohessa lukija saa paljon tietoa historiasta.

Hulkko, Johanna: *Geoetsivät ja kadonnut muinaispurkka*

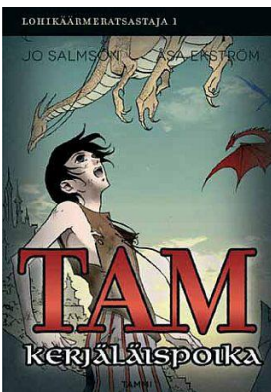
Tämä Geoetsivät -kirja on poikkeuksellinen, se sisältää 8 lyhyttä seikkailutarinaa arvoituksineen ja arvoitusten ratkaisut kirjan lopussa. Kirja on mysteerikirja, mutta samalla myös mainio matkaopas Suomeen.

Sten, Camilla Viveca: *Synkät vedet 1, syvyyksissä*

Synkät vedet -sarjan avausosa on piinaava jännäri. Hyytävä, henkeä pidättelevä tunnelma on luotu hienosti. Eletään saaristossa ja vesi on kaikkialla läsnä, ja veden vaarivat vaarat. Kun koulupoika katoaa kuin maan nielemänä koulun suunnistuspäivänä, alkaa tapahtumat vyöryä tornadon voimin saarelaisten päälle.

Fantasiaa:

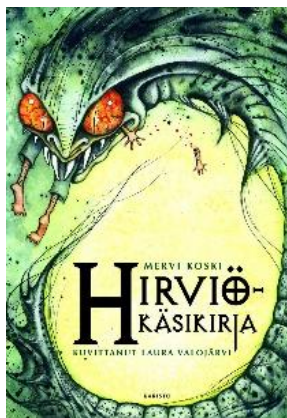
Salmson, Jo: *Tam kerjäläispoika*

Tam on köyhä ja orpo poika, joka asuu hierarkkisessa kaupungissa, alimpien kastiin kuuluvana, muurin alla. Hän joutuu jopa varastelemaan henkensä pitimiksi. Hän haaveilee lohikäärmeratsastajan urasta, joka on köyhälle lapselle mahdottomuus, mutta eräänä päivänä hän kuulee lohikäärmeen puhuvan hänelle...

Martin, George R.R.: *Jäälohikäärme*

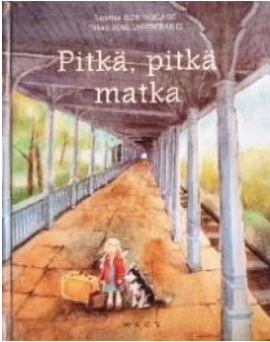
Adara on erilainen. Hän on talvilapsi, vaikka muut perheessä ovat kesäihmisiä. Adaran äiti kuoli hänen synnytykseensä ja isä ei kestä nähdä tyttäressään vaimonsa olemusta. Adara pääsee jokaisena syntymäpäivänään lentämään jäälohikäärmeellä. Kirjan alussa hän odottaa jälleen synttärilahjaansa, jäälohikäärmeellä ratsastamista, mutta maahan syttyykin sota. Adara keksii vaarallisen suunnitelman...

Koski Mervi: *Hirviökäsikirja*

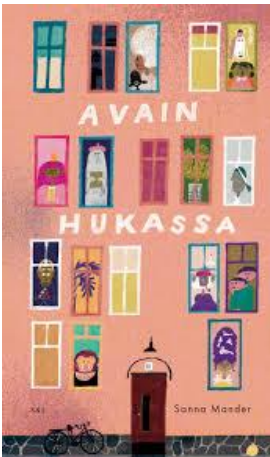
Kaikki maailman myyttiset olennot yksien kansien välissä, tietoa ja tarinoita fantastisen kuvituksen siivittämänä! Todellinen runsauden maailma, joka räjäyttää mielikuvituksen lentoon!

Ihmisiä ja elämää:

Wikland, Ilon: *Pitkä, pitkä matka*

Kuvittaja Ilon Wiklandin elämäntarina kauniista Haapsalun kaupungista. Ilonin vanhemmat hylkäävät hänet mummin kasvatettavaksi, mutta maahan syttyy sota, Ilon menettää rakkaimman aarteensa koiran ja hänet lähetetään venepakolaisena Ruotsiin.

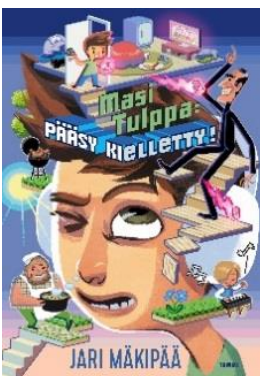
Mander, Sanna: *Avain hukassa*

Tähän taloon, jonnekin avaimeni hukkasin! Löydätkö sen? Kurkkaa kerrostalon koteihin etsimään avainta: hae Harrin karkkikokoelmista, piipahda prinsessan pinkissä yksiosässä, mutta älä suututa Erkkiä!

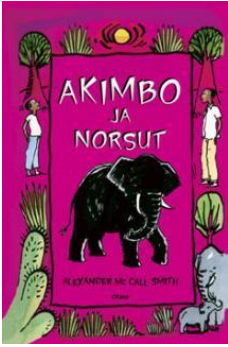
Rodkey, Geoff: *Tapperin kaksoset sotajalalla*

Perheiden riidat alkavat yleensä tosi pienistä jutuista. Niin Tapperin kaksosillakin, se alkaa yhdestä keksistä tai ehkä sittenkin siitä jättipierusta, jolla veli nolaa siskonsa. Riita paisuu ilmiömäisiin mittoihin ja kääntyy lopulta likaiseksi peliksi, mm. netti-kiusaamiseksi.

Mäkipää, Jari: *Masi Tulppa: Pääsy kielletty!*

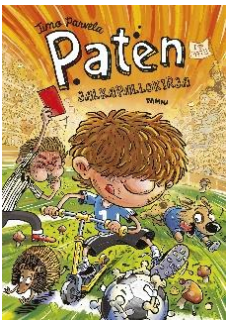
Masilla on upea pelikone, jääkaappi täynnä cokista, ovesa on luukku, josta äiti heittää hänelle pizzan lämmitettäväksi. Masi poistuu huoneestaan vain vessaan ja kouluun. Kunnes vanhemmat saavat kasvatusherätyksen ja Masille hankitaan lapsenvahti. Kirja on rakennettu tietokonepelin muotoon, jokainen luku on "level" ja tasot vaikeutuvat ja tahti kiihtyy loppua kohden.

Mc Call Smith, Alexander: *Akimbo ja norsut*

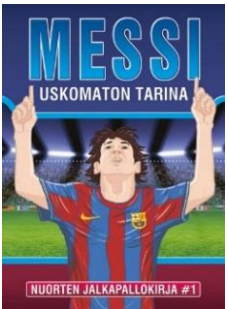
Akimbo elää luonnonsuojelualueella Afrikassa, hänen isänsä on puistonvartija ja erään kerran he löytävät ammutun norsun ja orvon, vapisevan norsunpoikasen. Akimbossa herää silmitön viha salametsästäjiä kohtaan ja hän tekee hurjan suunnitelman saadaakseen salametsästäjät kiinni, joutuen itse vaaralliseen seikkailuun rosvojen armoille.

Jalkapalloa:

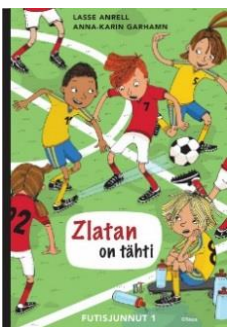
Parvela, Timo: *Paten jalkapallokirja*

Pate on joukkueensa paras pelaaja, mutta ei pääse jatkoturnaukseen, josta hän kimpautuu niin, että päättää perustaa oman jalkapallojoukkueen. Niinpä hän lähettää vessanpöntön kautta pullopostia maailman parhaimmille pelaajille kuten Messille pyytään mestareita joukkueeseensa. Miten Paten käy?

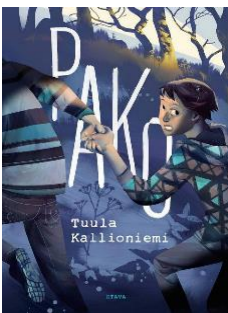
Part, Michael: *Messi Uskomaton tarina*

Upea ja koskettava tarina Messin lapsuudesta ja nuoruudesta vakavan sairauden kanssa kamppailessa. Tuhkimotarina, jossa sairas poika saa avun nousee 12-vuotiaana maailman parhaimpaan jalkapallojoukkueeseen

Anrell, Lasse ja Garhamn Anna-Karin: *Zlatan on tähti*

Futisjunnuja Brunoa, Alia ja Niklasta harmittaa kun tyttöjen joukkue liitetään heihin. Eihän tytöt osaa pelata ja ne pilaavat kaiken! Ali alkaakin viihtyä vähän liian hyvin Emman kanssa ja se kismittää muita. Yhteishenki pitäisi löytyä ennen lopputurnausta, jonne kenties Zlatankin tulee yleisöksi.

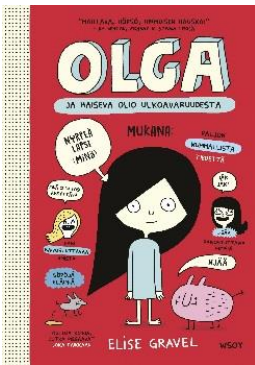

Kallioniemi, Tuula: *Dakota*

Matilda jää vanhan miehen vangiksi mökkiin ja löytää sieltä tytön, jonka ukki vaarallisen oloinen mies on. Tytöt pakenevat Matildan kotiin, mutta hänen uraäitinsä ei usko tyttöjen tarinaa vaan lähettää heidät takaisin pelottavan ukin luokse. Samaan aikaan toisaalla pakenevat Samuel ja outo Anders. Nelikon tiet kohtaavat ja pako jatkuu...

Kirjavinkkauksiin osallistui 4-6 -luokkalaisia. Lukutaidot, motivaatio ja suomen kielen taito olivat luokissa vaihtelevia, joten kokosin laajan kattauksen erilaisia kirjoja. Oppilaat saivat vuorotellen valita vinkattavan kirjan eli vinkkauksissani oli mukana kirjoja yksi tai kaksi enemmän kuin oppilaita. Siten luetuissa kirjoissakin oli paljon hajontaa.

Vinkkauksissa oli mukana myös kirjoja, jotka oli suunnattu erityisesti tietyille oppilaille, joiden lukutaito poikkesi muiden taidoista merkittävästi. Olen jättänyt ne pois tästä listasta, mutta esimerkiksi tavutettujakin kirjoja voi täsmävinkata yksittäisille oppilaille, jos niiden aihe osuu oppilaan kiinnostuksen kohteisiin.

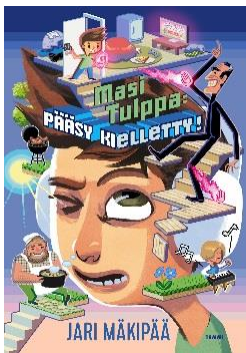

HELPPOJA TAI OHUITA KIRJOJA

Gravel, Elise: *Olga ja häisevä olio ulkoavaruudesta*

Olga on lapsieläintieteilijä. Se tarkoittaa sitä, että hän pitää eläinten tutkimisesta. Eräänä päivänä hän löytää omituisen otuksen, joka näyttää hamsterin ja perunan risteytykselle ja häisee pilaantuneille sardiineille. Täydellinen tutkimuskohde! (Helmet)

Sarjakuvamainen kerronta, selkeää tekstiä. 4-luokkalaisille.

Mäkipää, Jari: *Masi Tulppa: Pääsy kielletty!*

Masi Tulpalla on edessä täydellinen kesäloma: videopelejä, tv-sarjoja, oma sarjakuva ja mikropitsaa. Mutta mitä tapahtuu, kun suunnitelmia sotkemaan ilmestyy liuta lapsenvahteja, joista pitäisi päästä eroon? (Helmet)

Selkeä tarinallinen rytmi, kuvia. Menee ehkä vielä 5-luokkalaisille.

Martin, George R.R.: *Jäälohikäärme*

Toisin kuin muut kylän lapset Adara on talvilapsi eikä kylmyys ole ikinä häntä haitannut häntä. Hänellä on myös salaisuus: joka talvi hänen luonaan vierailee jäälohikäärme. Mitä käy, kun valtakunnassa riehuva sota saavuttaa Adaran kylän? (Helmet)

Paljon kuvia, selkeää tekstiä. Voi mennä vielä 6-luokkalaisillekin.

Mattila, Ilkka: *Mysteerinmurttajat: Neljän rikoksen syksy*

Neljä rikosta, joiden ratkaisu on SINUN käsissäsi! QR-koodien takaa paljastuu erilaisia vihjeitä, jotka auttavat rikosten selvittämisessä.

Neljä lyhyehköä tarinaa, teksti selkeää. 4-6 -luokkalaissille.

The amazing Spider-man: sankarin synty

Kukapa ei tuntisi Hämähäkkimiehen syntytarinaa? (Helmet)

Helppoa ja isoa tekstiä, kuvia. Supersankarit kiinnostavat kaikenikäisiä.

Kivela, Malin & Bondestam, Linda: *Pixonin pojat ja tv:n kotoisa valo*

Pixonin veljekset viihtyvät sisällä pimeässä videopelien ja tv:n parissa. Eräänä päivänä he kuitenkin jäävät vahingossa lukkojen taakse ja joutuvat uskaltautumaan ulos. Voiko ulkoilmaan kuolla? (Helmet)

Kuvakirja, mutta toimii lyhyenä ja helppona kirjana.

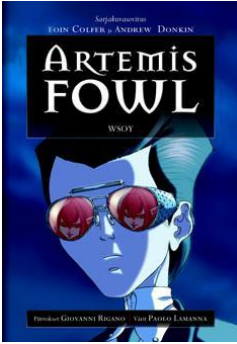
SUJUVAMMIN LUKEVILLE

Ohlsson, Kristina: *Lasilapset*

Billie muuttaa äitinsä kanssa taloon, jossa tapahtuu outoja asioita: yöllä Billien ikkunaan koputetaan, pölyiseen pöytälevyyn ilmestyy pienet kädenjäljet ja keittiön kattokruunu keinuu itsekseen. Mitä talossa tapahtuu ja keitä ovat salaperäiset lasilapset? (Helmet)

Ei kuvia, mutta teksti ei ole vaikeaa. Paikoitellen melko pelottava. 5-6 -luokkalaissille.

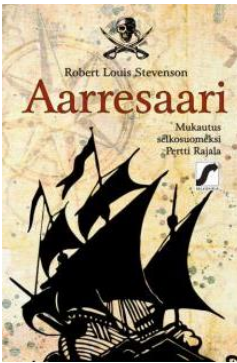

Colfer, Eoin: *Artemis Fowl*

Artemis Fowl polveutuu pitkästä linjasta menestyneitä rikollisia. Hän on kuitenkin päättänyt suorittaa kaikkien aikojen rikoksen: varastaa keijujen kulta-aarteen. Jos siinä sivussa on vahingoitettava paria keijua tai kääpiötä, se on heille ihan oikein. (Helmet)

Ei kuvia ja paljon tekstiä, 5-6 -luokkalaisille. Tästä on myös hyvä sarjakuva, jota voi vinkata samalla kertaa.

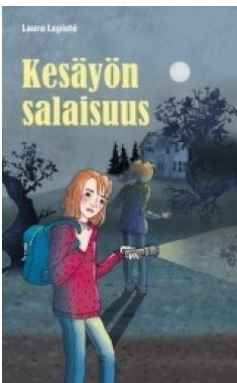
SELKOKIRJOJA

Stevenson, Robert Louis: *Aarresaari*

Jim Hawkins saa käsiinsä merirosvojen aarrekartan ja lähtee huimalle seikkailulle aarteen perässä. Klassikon selkomukaelma toimii hyvin paksumpana selkokirjana, jossa riittää toimintaa ja verisiä taisteluja. (Helmet)

Helppoa, selkeää tekstiä. Ei kuvia. 4-6 -luokkalaisille.

Lepistö, Laura: *Kesäyön salaisuus*

Siiri ja Essi viettävät kesälomaansa Siirin mökillä. Eräänä yönä tytöt huomaavat kuinka naapurihuvilaan hiippailee tumma hahmo. Mitä huvilalla tapahtuu, ja kuka on uhkaavan oloinen mies, johon Siiri törmää torilla? (Helmet)

Helppoa, selkeää tekstiä ja kuvia. 4-6 -luokkalaisille.

Marja-Leena Tiainen: *Kyttäyskeikka*

Niko on huolestunut isoveljestään: Juuso on paljon poissa kotoa, ei käy koulussa ja on alkanut liikkumaan hämäräperäisessä seurassa. Kun paikalliseen nuorisotaloon murtaudutaan, herää Nikon epäilykset. Mihin veli on sotkenut itsensä? (Helmet)

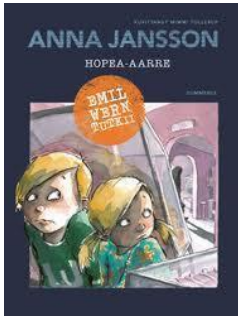
Helppoa, selkeää tekstiä. 6-luokkalaisille, sisältää rankkojakin teemoja.

Vinkkauskirjojen määrään vaikuttavat opettajan toiveen sekä oppilasryhmän koko. Esimerkiksi eräs opettaja toivoi enintään viisi kirjaa, jotta oppilaille ei tulisi valinnanvaikeutta tai keskittymisvaikeuksia vinkkauksen keston takia. Erityisluokat ovat pienryhmiä, joten valitsen enintään oppilaiden lukumäärän verran kirjoja. Mikäli oppilaat eivät ole vahvoja lukijoita, suosin ohuita ja paljon kuvia sisältäviä kirjoja. Opettajalta kannattaa varmistaa voivatko vinkkauskirjat olla myös sarjakuvia tai tietokirjoja. Kirjoja valitessa neuvoja saa esim. Facebookista vinkkarien vertaistukiryhmältä.

Valitsen kustakin kirjasta osuvan kuvan, joista teen kuvakollaasin. Vinkkauksessa oppilaat saavat vuorotellen valita yhden kuvan, jonka avulla esittelen kirjan. Kuvakollaasi auttaa oppilaita keskittymään sekä myös treenaamaan kuvanlukutaitoa: kohtasivatko kuvan ensivaikutelma ja kirjan vinkkaussisältö? Kirjatrailerit ovat myös yksi oiva keino elävöittää vinkkaamista.

Yleensä kohtaaminen oppilaiden kanssa jää vain vinkkaamiseen. Tässä konseptissa onkin mainiota se, että vinkkari pääsee luokkahuoneeseen kylään keskustelemaan oppilaiden lukukokemuksista.

Kirjalista oppilaiden lainaamista kirjoista

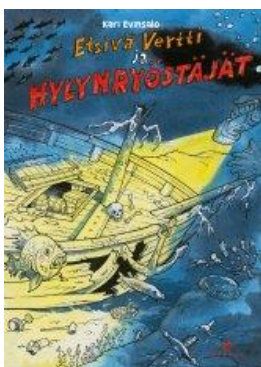
Anna Jansson: *Hopea-aarre*

”Emil ja Linda käyvät museossa. Siellä he kuulevat, että museon kokoelmiin kuuluvasta isosta hopeaarteesta on kadonnut kolikoita. Epäiltyjä on neljä. Kuka on varas? Kaikilla on motiivi, mutta vain yhdeltä puuttuu alibi...” (Helmet)

Émile Bravo: *Seitsemän nälkäistä pikkukarhua*

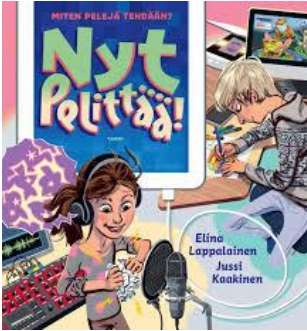
”Seitsemällä kääpiökarhulla on nälkä ja talvi on tulossa - mikä neuvoksi? Talvisessa satumetsässä hiippailevat myös Saapasjalkakissa, Punahilkka, Iso paha susi sekä pari muutakin tuttua hahmoa. Kuinka käy nälkäisten pikku karhujen? Kaikkien tuntemien klassikkosatujen sekoituksesta syntyy ratkiriemukas tarina. Lopuksi selviää sekin, miksi karhut nukkuvat talviunta.” (Helmet)

Kari Evinsalo: *Etsivä Vertti ja hylrynryöstäjät*

”Vertti, Korppi ja Lissu pääsevät Korpin enon kanssa haukia narraamaan. Samoja vesiä kyntää hieno kalastusalus, jonka miehistö kertoo etsivänsä sodan-aikaista merimiinaa ja kehottaa kalastajia siirtymään pois alueelta. Etsiväkolmiksen epäilykset kuitenkin heräävät, kun poliisit ja meriviranomaiset eivät tunnu tietävän miinanraivauksesta mitään. Lisäksi alus liikkuu vesillä outoihin aikoihin. Pian etsivät huomaavat olevansa keskellä seikkailua, jonka juuret juontavat syysmyrskyyn yli kahdensadan vuoden taakse.” (Helmet)

Elina Lappalainen: *Nyt pelittää*

”Tietokirja kertoo pelisuunnittelijan, graafikon, ohjelmoijan ja muusikon työstä hauskasti ja havainnollisesti. Kirjassa Sofia ja Oliver pääsevät tutustumaan pelistudioon koodari-äidin mukana, ja tekemään omaa peliä. Kuvitettu ja tarinallinen kirja käy läpi pelin tekemisen eri vaiheita.” (Helmet)

Winter Morgan: *Timantt miekan jäljillä, Minecraft-pelaajan seikkailutarina*

”Steve asuu vehnätilalla. Eräänä aamuna hänelle selviää, että zombit ovat hyökänneet kyläläisten kimppuun. Suojellakseen itseään ja jäljelle jääneitä kyläläisiä Steve lähtee kaivamaan timanttia, joka on Ylämaailman kestävinä mineraalia. Hänen tarkoituksenaan on löytää neljäkymmentä timanttia, joista hän haluaa työstää timantt miekan suojelemaan itseään ja kyläläisiä zombeilta. Matkalla hän tapaa aarteenmetsästäjäkolmikun, joka haluaa innokkaasti liittyä hänen seuraansa.” (Helmet)

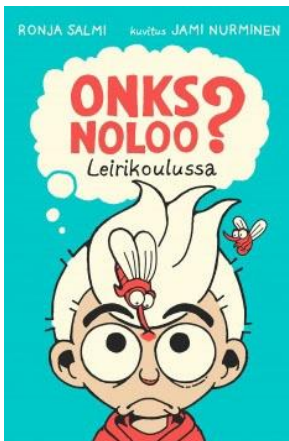
Jari Mäkipää: *Masi Tulppa 2, rooli päällä*

”Masi Tulppa ei todellakaan ole niitä tapauksia, jotka lähtevät vapaaehtoisesti leirille. Pakon edessä koodausleiri kuulostaa siedettävältä. Homma menee pieleen alusta asti. Leiripaikka on nuhjuinen hirsitönö ja leiriläiset epäilyttävän eläväisiä ja äänekkäitä. Kun heidän joukossaan kikattaa myös naapurin Pellervo, Masi tajuaa tilanteen karmeuden. Hän on joutunut luovan ilmaisun leirille!” (Helmet)

Jukka-Pekka Palviainen: *Allu ja salaperäinen opettaja*

”Opettaja vai merirosvo? Sanavalmis Allu jää harvoin hiljaiseksi, ja niinpä hän uskaltaa heti kysyä, miksi uudella opettajalla on musta silmälappu. Opettaja paljastaa olevansa merirosvo, ja hämmästyttävä tieto pakottaa Allun ystävineen vakoiluhommiin.” (Helmet)

Ronja Salmi: *Onks nolo? Leirikoulussa*

”Elämä kuudesluokkalaisena on täynnä noloja tilanteita. Joskus pienikin julkinen moka tuntuu maailmanlopulta. Varmin paikka ajautua noloihin tilanteisiin on tietenkin alakoulumokailujen klassikko, leirikoulu!” (helmet)

Rich Thomas: *Voimien liitto*

”Näin kaikki alkoi! Helppolukuinen, kuvitettu nuortenromani kertoo Kostajien syntytarinan. Kaikki alkaa siitä, että vanhemmalle veljelleen, kruununperijä Thorille kateellinen prinssi Loki juonittelee hänen selkänsä takana saadakseen vallan itselleen. Supersankarit ympäri maapalloa vedetään mukaan taistoon, joka on ennen näkemätön.” (helmet)

Martin Widmark: *Ruusun salaisuus*

”On vuosi 1918, ja Stefan ja hänen isänsä viettävät joulua ensimmäistä kertaa kahden kesken. Äidin poismeno on jättänyt monia kysymyksiä, joihin Stefanin on löydettävä vastaus. Hän lukee salaa kirjeen, jonka äiti on kirjoittanut juuri ennen kuolemaansa. Kirjeen lopussa on kuva ruususta, jonka terälehdillä kiemurtelee pienen pieniä kirjaimia. Äidin arvoituksellinen viesti johdattaa Stefanin ulos talvisen Tukholman kaduille etsimään uusia vihjeitä. Vähitellen Stefan tajuaa, että joku on hänen kannoillaan.” (helmet)

PÄÄHENKILO

ULKONÄKÖ

LUONNE

NIMI JA KUVA

PERHE, YSTÄVÄT

MUUTA KIINNOSTAVAA

TAIDOT, HARRASTUKSET

IKÄ. MISSÄ ASUU?